

УДК 631.173:338.43

DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V49(2025)-31

Трусова Н. В., доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, обліку і оподаткування, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного, м. Запоріжжя, Україна

ORCID: 0000-0001-9773-4534

e-mail: trusova_natalya5@ukr.net

Тулус Л. Д., кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, доцент, завідувач відділу фінансово-кредитної та податкової політики, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», м. Київ, Україна

ORCID: 0000-0002-3922-5245

e-mail: tulush@ukr.net

Дараган А. А., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти відділу фінансово-кредитної та податкової політики, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», м. Київ, Україна

ORCID: 0009-0004-9294-0418

e-mail: alfa111@ukr.net

Методичні аспекти лізингового фінансування суб'єктів аграрного бізнесу

***Анотація.** В статті розглянуто методичні аспекти лізингового фінансування суб'єктів аграрного бізнесу. Обґрунтовано природу лізингового фінансування та удосконалено методика оцінки лізингових операцій в симбіозі банківського лізингу та лізингового кредиту для обслуговування потреб суб'єктів аграрного бізнесу на ринку послуг кредитного інвестування. Доведено, що фінансовий лізинг як вид інвестиційної діяльності спрямований на пошук і залучення вільних фінансових ресурсів у довгострокові активи із подальшою їх передачею у користування на оплатній основі. Така характеристика фінансового лізингу пов'язана з його гнучкістю, адаптивністю до системних змін в лізинговому бізнесі, який взаємопов'язаний з кредитним механізмом банківських установ та залученням до цього процесу лізингових компаній, а також надбанням особливих відносин власності при виборі об'єкта лізингового фінансування та його умов. Визначено загальні принципи оцінки ефективності операцій за лізинговим фінансуванням суб'єктів аграрного бізнесу. З позиції оцінки ефективності лізингових операцій та їх проведення представлені різні методики, які в синергетичному поєднанні дозволяють використовувати спосіб класифікації як дихотомічне подання різних методик оцінки фінансового лізингу, виділених за одним критерієм. Класифікація є однокритеріальною і характеризується достатнім ступенем укрупненості, однак вона дозволяє елімінувати неупорядковану множину відомих методик. Ефективність лізингової операції для лізингоодержувача обчислюється шляхом зіставлення загальної суми, яка виплачується згідно з лізинговою угодою, із ціною майна, що надається в кредит, враховуючи податкові та інші пільги, надані лізингоодержувачу. Удосконалено основні вагомні показники ефективності лізингових операцій банківських установ та їх адаптивність до фінансування основного капіталу суб'єктів аграрного бізнесу. Основними компонентами методів лізингового фінансування є: кількість вихідних параметрів, база розрахунку, фактор часу, ризик, наявність податкових пільг, амортизаційна політика лізингоодержувача, ступінь складності.*

***Ключові слова:** лізингове фінансування; фінансовий лізинг; лізингова угода; банківські установи; лізингові компанії; суб'єкти аграрного бізнесу.*

Trusova Natalia, Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation, Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University, Zaporizhzhia, Ukraine

Tulush Leonid, PhD in Economics, Senior Researcher, Associate Professor, Head of the Department of Financial, Credit and Tax Policy, National Scientific Centre «Institute of Agrarian Economics», Kyiv, Ukraine

Daragan Andrii, Postgraduate Student (PhD) of the Department of Financial, Credit and Tax Policy, National Scientific Centre «Institute of Agrarian Economics», Kyiv, Ukraine

Methodological Aspects of Leasing Financing of Agricultural Business Entities

***Abstract. Introduction.** The article considers methodological aspects of leasing financing of agricultural business entities. The nature of leasing financing is substantiated and the methodology of evaluation of leasing transactions in the symbiosis of bank leasing and leasing credit is improved in order to meet the needs of agricultural business entities in the market of credit investment services. It is proved that financial leasing as a type of investment activity is aimed at finding and attracting*

¹Стаття надійшла до редакції: 23.02.2025

Received: 23 February 2025

free financial resources to long-term assets with their subsequent transfer for use on a fee basis. This characteristic of financial leasing is connected with its flexibility, adaptability to systemic changes in the leasing business, which is interconnected by the credit mechanism of banking institutions and the involvement of leasing companies in this process, as well as the acquisition of special property relations in the choice of the object of leasing financing and its conditions.

Results. *The general principles of the assessment of the efficiency of the financial leasing operations of agricultural enterprises are determined. From the point of view of assessing the effectiveness of leasing operations and their implementation, various methods are presented, which in a synergistic combination allow using the classification method as a dichotomous representation of various methods of financial leasing assessment, allocated according to one criterion. The classification is based on a single criterion and is characterized by a sufficient degree of aggregation; however, it allows to eliminate the unordered set of known methods. The effectiveness of a leasing operation for the lessee is calculated by comparing the total amount paid under the leasing agreement with the price of the asset provided on credit, taking into account tax and other benefits provided to the lessee. The main significant indicators of the effectiveness of leasing operations of banking institutions and their adaptability to the financing of fixed capital of agricultural business entities are improved.*

Conclusions. *The efficiency of leasing operations aimed at financing the fixed assets of agricultural enterprises is a complex concept, therefore, in order to argue the economic feasibility of certain measures, various methods of assessing the efficiency of leasing projects are used. The main components of leasing financing methods are: the number of initial parameters, the calculation base, the time factor, the risk, the availability of tax benefits, the lessee's depreciation policy, and the degree of complexity.*

Keywords: *leasing financing; financial leasing; leasing agreement; banking institutions; leasing companies; agribusiness entities.*

JEL Classification: *E5, F5, G2, Q34.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах лізингове фінансування через банківські установи займає чільне місце в економіці будь-якої країни, оскільки воно поживляє інвестиційний клімат, визначає інвестиційну активність та темпи економічного зростання суб'єктів аграрного бізнесу. Лізингове фінансування є своєрідним симбіозом кредитного інвестування й оренди, має ряд суттєвих переваг для забезпечення та розширення розвитку суб'єктів аграрного бізнесу завдяки поповненню їх інвестиційних надходжень, зручному джерелу модернізації виробництва та нормалізації економічного стану, що поживляє розвиток аграрного сектора економіки країни в цілому.

В Україні лізингове фінансування суб'єктів аграрного бізнесу в умовах воєнного конфлікту неодноразово наражалося на перепони, серед яких призупинення ринку лізингових послуг і спад кредитного інвестування, зокрема аграрного, у короткостроковому безбалансовому проміжку часу, коли банківська система мала хиткі позиції в перші дні повномасштабного вторгнення країни-агресора на територію країни.

Проте потужний цифровий захист серверів банківських установ та жорстке виконання регламенту нормативів НБУ дозволили вийти з критичної рецесії оверсайту інвестиційного портфеля коштом фінансового капіталу лізингових компаній європейського походження, забезпечити державну підтримку агробізнесу на ринку лізингових послуг, користуючись європейськими преференціями, поживляти інвестиційну діяльність та збільшити обсяг капіталовкладень на придбання новітньої техніки для суб'єктів аграрного бізнесу шляхом збільшення лізингових операцій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретико-методичним аспектам фінансового

забезпечення, орієнтованого на різноманітність видів лізингових угод із врахуванням особливостей лізингових схем приділяється значна увага О. Грищенка, В. Горемикіна, О. Годованець, О. Горбатенко, К. Захожая, Б. Наконечного, А. Ляшанова, Н. Ментух, В. Андрійчука, О. Баєва, М. Бондаренка, Ю. Гринчук, В. Іванишина, П. Лайка, О. Олійника, Г. Павлової, В. Плаксієнка, В. Терещенка, Г. Черевка та інших. Розробці методичним положенням щодо альтернативних джерел оновлення основного капіталу виробничого призначення суб'єктів господарювання присвячені наукові дослідження Л. Березіної, Н. Васильєвої, С. Васильчак, І. Вініченка, О. Гончаренко, Л. Катан, С. Хамініч, Є. Шабаліна та інших. Проте, поза межами дослідження залишилися удосконалення методичних аспектів лізингового фінансування суб'єктів аграрного бізнесу на ринку банківських послуг.

Формулювання цілей дослідження. Метою дослідження є обґрунтування природи лізингового фінансування та удосконалення методики оцінки лізингових операцій у симбіозі банківського лізингу та лізингового кредиту для обслуговування потреб суб'єктів аграрного бізнесу на ринку послуг кредитного інвестування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічні перетворення в аграрному секторі економіки України призвели до впровадження нових методів фінансування суб'єктів аграрного бізнесу та оновлення їх основного капіталу. Одним із таких методів є фінансовий лізинг, який є унікальним інвестиційним інструментом, що поєднує в собі характерні ознаки оренди та кредиту.

За інвестиційно-кредитним підходом лізингове фінансування варто розглядати через фінансові відносини, які відбуваються за такою схемою:

одна сторона (потенційний лізингоодержувач), яка не має достатніх фінансових ресурсів для придбання майна у власність або яка має потребу лише в тимчасовому його використанні, звертається до другої сторони (потенційного лізингодавця) з проханням придбати необхідне майно у третьої сторони (продавця) та надати дане майно лізингоодержувачу в тимчасове користування та володіння [21, с. 122]. У такій системі фінансових відносин акцент робиться на реалізації відносин власності, адже «особливість лізингового фінансування полягає в тому, що, з одного боку, воно сприяє формуванню додаткової вартості довгострокових активів, які переходять у приватну власність, як засоби виробництва, а з іншого – веде до зменшення кредитних ризиків шляхом зміни середньозваженої ціни кредитного ресурсу на лізинговий ресурс» [21, с. 123].

Водночас у процесі лізингового фінансування відбувається взаємодія трьох груп відносин: орендних, майнових та інвестиційних. А тому для розуміння фінансової сутності лізингових операцій їх потрібно розглядати тільки в комплексній системі специфічних ознак домовленостей між учасниками лізингової угоди. Наприклад, досить специфічним є статус лізингодавця, який виступає одночасно і покупцем лізингового майна. Також слід враховувати те, що лізингоотримувач, який не бере участі в підписанні угоди купівлі-продажу майна, відіграє активну роль у цих відносинах, акцентуючи на забезпеченні потреб у майні за визначеною капіталомісткістю проєкту, що окреслені терміном виконання домовленостей [8, с. 9].

Фінансовий лізинг як вид інвестиційної діяльності спрямований на пошук і залучення вільних фінансових ресурсів у довгостроковій активі із подальшою їх передачею у користування на оплатній основі [23, с. 32]. Така специфічність характеристик фінансового лізингу пов'язана з його гнучкістю, адаптивністю до системних змін у лізинговому бізнесі, який взаємопов'язаний з кредитним механізмом банківських установ та залученням до цього процесу лізингових компаній, а також надбанням особливих відносин власності при виборі об'єкта лізингового фінансування та його умов.

Фактично фінансовий лізинг – це кредит із залученням нових фінансових інститутів та схемою угоди, за якої спрощується механізм отримання обладнання (сільськогосподарської техніки) суб'єктами аграрного бізнесу за вигідних умов. Використання фінансового лізингу як інструменту фінансування основного капіталу має ряд переваг порівняно з класичним кредитним інвестуванням [1, с. 17]: фінансовий лізинг не вимагає негайного початку платежу за об'єктом довгострокового активу; угода фінансового лізингу

не має жорстких умов повернення коштів за об'єктом довгострокового активу, тобто суб'єкт аграрного бізнесу розраховує на певну економічну вигоду та дохідність за відповідним варіантом фінансування; ризик зносу об'єкта забезпечення зобов'язань повністю лежить на лізингодавцеві; платежі за фінансовим лізингом повністю відносяться на витрати виробництва, не збільшуючи заборгованість на балансі суб'єкта аграрного бізнесу та не впливаючи на плече фінансового важеля, тобто мінімізується фінансовий тиск за кредитними ресурсами; майно, що передається у фінансовий лізинг, виготовлене за замовленням лізингоотримувача, і після закінчення дії лізингової угоди не може бути використаним іншими особами, крім лізингоотримувача, виходячи з його технологічних та якісних характеристик; фінансовий лізинг більш стійкий до коливань валютного курсу.

Строком фінансового лізингу у Податковому кодексі України (ПКУ) визначено «передбачений лізинговою угодою строк, який розпочинається з дати передання ризиків, пов'язаних зі зберіганням або використанням майна (довгострокового активу), чи права на отримання будь-яких вигод або винагород, пов'язаних з його використанням, або будь-яких інших прав, що слідують з прав на володіння, користування або розпоряджання таким майном, лізингоотримувачу та закінчується строком закінчення дії лізингового договору, включаючи будь-який період, протягом якого лізингоотримувач має право прийняти одноосібне рішення про продовження строку лізингу згідно з умовами договору» [20].

Відповідно до Закону України «Про фінансовий лізинг» визначено, що фінансовий лізинг – це вид цивільно-правових відносин, що виникають з угоди фінансового лізингу, згідно з яким лізингодавець зобов'язується набути у власність об'єкт (майно) у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов його передачі у користування лізингоодержувачу на визначений строк не менше одного року за встановлену плату (лізингові платежі) [12].

В.В. Мацьків розглядає економічну природу лізингової операції з позиції форми фінансування як довгострокове використання ресурсів, спрямованих на фінансування об'єкта лізингу (основного капіталу), що вказує на певну його схожість з інвестиціями [18, с. 276]. На його думку, лізинг слід розглядати як окремий вид фінансової діяльності (в частині придбання та реалізації необоротних активів), що впливає з особливостей здійснення операцій з капіталом, які здійснюються у виробничій формі лізингодавцем і лізингоотримувачем. Тобто поняття лізингу взаємопов'язане з такою фінансовою категорією,

як «фінансування». Фінансування – це сукупність форм, видів, методів і засобів покриття витрат суб'єкта господарювання [18, с. 277]. Отже, фінансування об'єкта лізингу суб'єктів аграрного бізнесу можна розглядати в широкому і вузькому розумінні. У широкому – це процес формування та переходу (авансування) капіталу з грошової в інші форми (майнову, виробничу), в результаті чого створюється або перерозподіляється основний капітал для розширеного виробництва. Фінансування об'єкта лізингу у вузькому розумінні є процесом руху фінансових коштів суб'єктів аграрного бізнесу: пошук оптимальних джерел фінансування за лізинговими операціями, що забезпечують тимчасове використання фінансових ресурсів шляхом здійснення як поточних, так і довгострокових витрат. Це підтверджують висновки А. Зелля, який у своїх

працях дає наступне двояке тлумачення лізинговому фінансуванню. Перше – як частина економіки фінансів; «лізингове фінансування – залучення на певний час грошей (капіталу)» [26, с. 58]. Друге – розширене поняття лізингового фінансування – включає перерозподіл вартості майна, як «різниця між класичним і розширеним поняттями фінансування та пояснюється різним тлумаченням поняття капіталу, хоча в обох випадках йдеться про забезпечення капіталом об'єкта лізингу. Але при класичному понятті фінансування об'єкта лізингу – це забезпечення «пасивним» капіталом, а при розширеному – конкретними грошовими коштами» [26, с. 59].

Загальні принципи оцінки ефективності операцій за лізинговим фінансуванням суб'єктів аграрного бізнесу представлено на рис. 1.

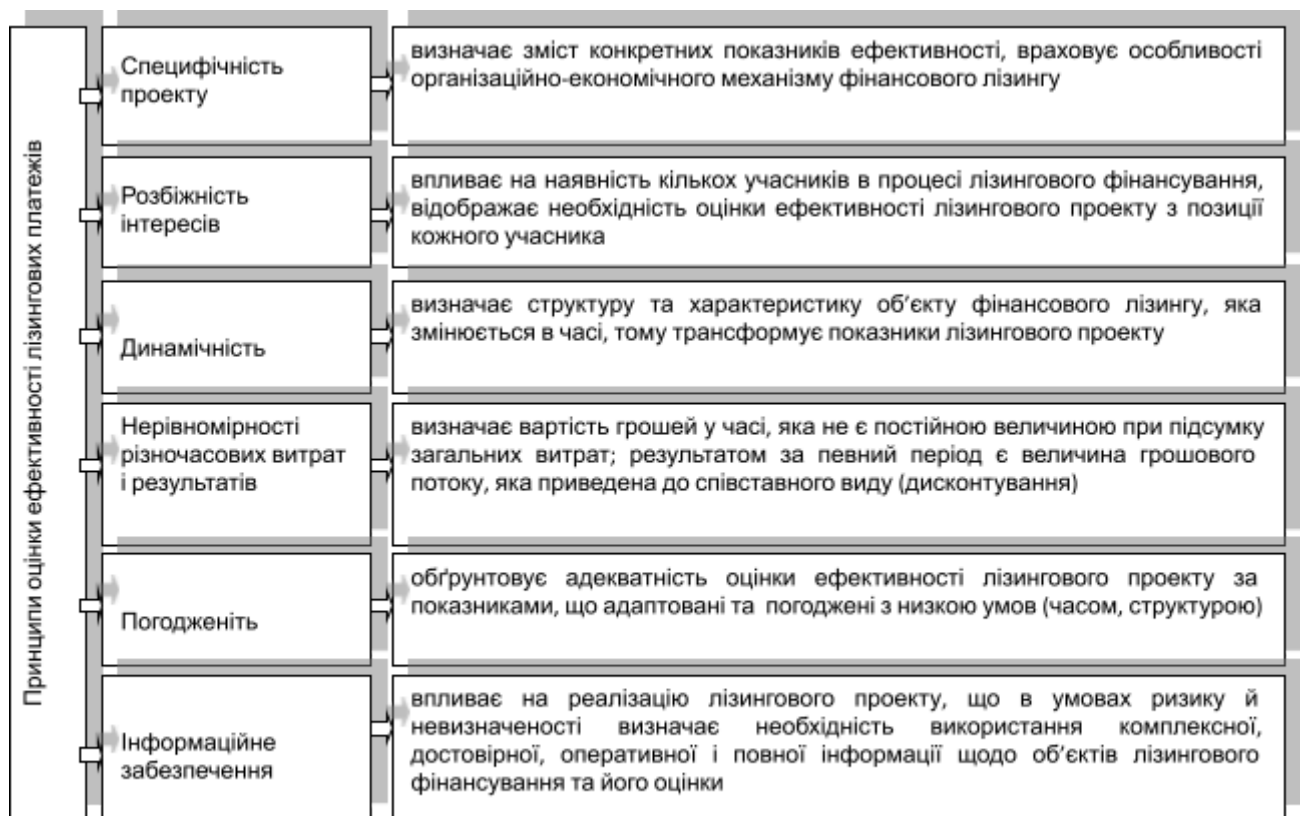

Рисунок 1 – Загальні принципи оцінки ефективності операцій за лізинговим фінансуванням суб'єктів аграрного бізнесу

Джерело: побудовано за даними [8]

З позиції оцінки ефективності лізингових операцій та їх проведення використовуються різні методики, які в синергетичному поєднанні дозволяють застосовувати спосіб класифікації як дихотомічне подання різних методик оцінки фінансового лізингу, виділених за одним критерієм. Класифікація є однокритеріальною і

характеризується достатнім ступенем укрупненості, однак вона дозволяє елімінувати неупорядковану множину відомих методик. Більшість науковців всю сукупність методів поділяють на дві групи за моделями грошового потоку:

- методики оцінки економічної ефективності фінансового лізингу, засновані на моделюванні грошових потоків на основі витрат, пов'язаних винятково з фінансуванням активу (NPV – аналіз, IRR – аналіз, методика, що заснована на еквівалентуванні) [2, с. 670; 3, с. 9-14; 4, с. 120; 5, с. 30-34; 6, с. 64; 17, с. 190];

- методики оцінки економічної ефективності фінансового лізингу, засновані на моделюванні грошових потоків шляхом розрахунку чистих доходів (методика Х.-Й. Шпіттлера, «моделювання грошових потоків і визначення чистого доходу») [7, с. 90; 9, с. 36; 11, с. 66; 22, с. 42].

Перевагами першої групи методик є невелика кількість вихідних даних та зрозуміла послідовність процедури розрахунку. Зокрема, для методу «IRR – аналіз» немає потреби призначати ставку дисконтування, а для методу еквівалентування інтерпретація критерію оцінки ефективності є очевидною. Проте, на нашу думку, в другій групі методик при моделюванні грошового потоку може виникнути ризик неотримання податкової економії при повному фінансуванні. Водночас такі методики можна віднести до найбільш деталізованих, що забезпечують більш точну оцінку ефективності того чи іншого способу лізингового фінансування, враховуючи особливості діяльності лізингоотримувача. До загального, але незначного, недоліку другої групи методів можна віднести абсолютне значення критерію, на основі якого здійснюється оцінка.

Методика Х.-Й. Шпіттлера враховує альтернативні витрати в моделі покупки, що характеризує адекватність моделі фінансового лізингу при зміні умов проведення лізингового процесу в банківській установі. Методика моделювання грошових потоків і визначення чистого доходу враховує специфіку вітчизняного оподаткування [4, с.120].

Включення банківських установ до складу основних учасників лізингового фінансування суб'єктів аграрного бізнесу потребує більш детального дослідження. Порівняємо іноземне використання найбільш поширеної методики оцінки лізингового фінансування суб'єктів аграрного бізнесу на засадах кредитного механізму банківських установ.

Методика, що застосовується учасниками лізингового фінансування суб'єктів аграрного бізнесу на ринку банківських послуг США, ґрунтується на визначенні ефективності лізингових операцій, що є близьким за суттю до методу фінансування реальних інвестицій через банківське кредитування, яке передбачає розрахунок наступних показників [13, с. 100; 25, с. 888]: зіставлення вартості майна при інвестиційному кредитуванні та на умовах лізингової угоди; розрахунок варіантів ставок

фінансування угоди; зіставлення надходжень доходу від експлуатації об'єкта фінансового лізингу у власника даного майна з надходженнями від використання цього ж майна на умовах лізингу.

Ефективність лізингової операції для лізингоодержувача обчислюється шляхом зіставлення загальної суми, яка виплачується згідно з лізинговою угодою, із ціною майна, що надається в кредит, враховуючи податкові та інші пільги, надані лізингоодержувачу.

Порівняння загальної вартості фінансового лізингу з покупкою на умовах кредиту здійснюється за наступними формулами. (1)-(2) [15, с. 53]:

$$G_{cr} = G_0 + \frac{Lp_1}{T_{in1}} - T_{cd} \quad (1)$$

де: – вартість придбання майна на умовах кредиту; – вартість майна; – платежі по відсоткам; – податок з доходу; – податковий кредит на прискорену амортизацію.

$$G_{fl} = \frac{Lp_1 - \frac{T_{inv2} + Dis}{p}}{T_{in1}} + G_{rs} \quad (2)$$

де: G_{fl} – вартість придбання майна на умовах фінансового лізингу;

Lp_1 – щорічні платежі по лізинговій угоді;

T_{inv2} – податковий кредит на інвестиції;

Dis – знижки лізингоодержувача;

P – термін дії лізингової угоди;

T_{in1} – податок з доходу;

G_{rs} – залишкова вартість об'єкта лізингової угоди. Розрахунок ставки фінансового лізингу (I_{fr}), необхідний для зіставлення умов запропонованих кредитором і потенційним лізингодавцем, здійснюється за формулою (3) [15, с. 54]:

$$I_{fr} = \frac{Am + Lp_1}{\frac{1}{2} \times (G_i - G_{rs})} \quad (3)$$

де: I_{fr} – ставки фінансового лізингу;

Am – щорічна амортизація обладнання без врахування платежів за послуги лізингодавця нефінансового характеру;

G_i – початкова вартість майна.

Лізингоодержувач, зіставивши лізинговий відсоток, який має бути сплачений лізингодавцю за фінансування лізингової операції, з банківською кредитною ставкою, може визначити, що для

нього вигідніше: підписати лізингову угоду чи придбати необхідне майно в кредит.

Для лізингодавця ціна лізингової операції повинна покривати всі витрати, в тому числі й на придбання лізингового майна, і приносити достатній прибуток, аби стимулювати лізингову діяльність. Загальна сума лізингових платежів, тобто загальна ціна лізингової операції, (G_{fp}), за період дії лізингової угоди, обчислюється за формулою (4) [15, с. 54]:

$$G_{fp} = \sum_{i=1}^p (L_{pp} - T_{fl}) \quad (4)$$

де: G_{fp} – загальна сума лізингових платежів (загальна ціна лізингової операції);

L_{pp} – лізингові платежі (включають суму податку на додану вартість), сплачені лізингоодержувачем у році p ;

T_{fl} – податкові та інші пільги (якщо вони мали місце), надані лізингоодержувачу у році t (податковий кредит на прискорену амортизацію, знижки лізингоодержувача тощо);

p – термін дії лізингової угоди.

Важливим моментом при оцінці ефективності проведення лізингової операції є також і обрахунок норми прибутку лізингоодержувача, враховуючи прибуток від обігу звільнених в умовах лізингу коштів. Розрахунок середніх норм прибутку визначається за формулою (5), [19, с. 56]:

$$N_{fl} = \frac{(A_{gi} - L_{pp})}{\frac{1}{2} \times (G_i - Grs)} \quad (5)$$

де:

N_{fl} – норма прибутку в умовах фінансового лізингу;

A_{gi} – щорічний валовий дохід;

L_{pp} – щорічні лізингові платежі.

З практичних аспектів для лізингоодержувача ціна операції за фінансовим лізингом є вищою, ніж

вартість їх придбання готівкою. Наприклад, французькі експерти зазначають, що ціна лізингових операцій на 20-40% вища, ніж придбання необхідної техніки за готівку. Проте це не має зупиняти лізингоодержувача, оскільки своєчасна заміна морально застарілого устаткування (обладнання або сільськогосподарської техніки) компенсується прибутком від обігу звільнених коштів, адже має відбуватися зниження норми прибутку порівняно з 100-відсотковою оплатою майна за готівку [19, с. 57].

Поміж вищезазначених методик виокремлюють фінансову оцінку лізингових проєктів із використанням лізингового обладнання (устаткування), що розроблена на основі методів оцінки привабливості інвестицій такими науковцями, як А.С. Карнаушенко, В.С. Петренко [14], І.Я. Кулиняк [15] та О.О. Лемішко [16], С.А. Шимків, В.С. Печко [24]. До неї належать широко відомі розрахунки чистої поточної вартості (NPV), рентабельності інвестицій за фінансовим лізингом (ROI), внутрішньої норми дохідності за фінансовим лізингом (IRR), строку окупності інвестицій за фінансовим лізингом ($Payback$).

Традиційно в структурі активних операцій банківської установи України частка лізингових операцій незначна. Це пов'язано з недостатньо розвиненим ринком цих послуг в країні та їх високою ризикованістю. Аналіз цих операцій доцільно проводити з визначенням їх місця в загальному обсязі фінансових активів та власного капіталу банківської установи (рис. 2).

Залежно від напрямку участі банківських установ у лізинговому фінансуванні суб'єктів аграрного бізнесу (прямо чи опосередковано шляхом фінансування угоди між суб'єктами аграрного бізнесу та лізинговою компанією) виділяють дві форми лізингу – банківський лізинг та лізинговий кредит [23, с. 32].

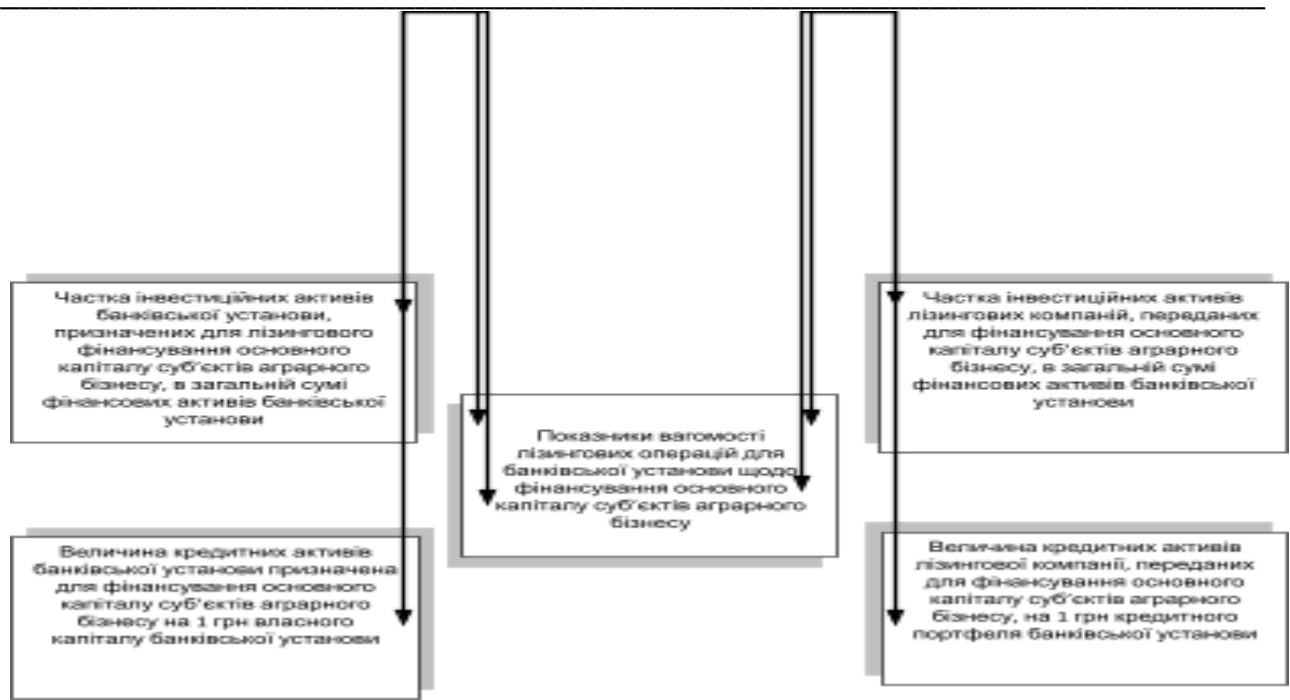

Рисунок 1 - Основні вагомні показники ефективності лізингових операцій банківської установ та їх адаптивність до фінансування основного капіталу суб'єктів аграрного бізнесу

Джерело: удосконалено на основі даних [10; 13]

Об'єктивними причинами, за яких банківські установи фінансують угоди між суб'єктами аграрного бізнесу та лізинговою компанією, є недостатність власних коштів у аграрних структурах та лізинговій компанії для реалізації лізингових проектів, а також перепони, створені законодавчою базою на шляху здійснення лізингового бізнесу безпосередньо банківськими установами. Причому з метою диверсифікації ризиків у випадку банківського кредитування великих суб'єктів аграрного бізнесу за лізинговими проектами, на нашу думку, у лізинговому процесі можуть одночасно брати участь декілька банківських установ на умовах створення консорціуму.

Масштаби лізингових операцій (вагомість цих операцій) для банківської установи за умови лізингового фінансування суб'єктів аграрного бізнесу, на нашу думку, повинні мати більш удосконалену форму розрахунку за допомогою таких показників (формули (6)-(9)):

$$S_{bi}^{TFA} = \frac{IAs_{bi}}{TFA_{bi}}, \quad (6)$$

де: S_{bi}^{TFA} – частка інвестиційних активів банківської установи, призначених для лізингового фінансування основного капіталу суб'єктів аграрного бізнесу, у загальній сумі фінансових активів банківської установи;

TFA_{bi} – загальна сума фінансових активів банківської установи.

$$S_{TFA_{bi}}^{IAs_{lc}} = \frac{IAs_{lc}}{TFA_{bi}}, \quad (7)$$

де, $S_{TFA_{bi}}^{IAs_{lc}}$ – частка інвестиційних активів лізингових компаній, переданих для фінансування основного капіталу суб'єктів аграрного бізнесу, у загальній сумі фінансових активів банківської установи;

IAs_{lc} – інвестиційні активи лізингової компанії на лізингове фінансування;

TFA_{bi} – загальна сума фінансових активів банківської установи.

$$S_{bi}^{kp} = \frac{KAs_{lc}}{TKP_{bi}}, \quad (8)$$

де S_{bi}^{kp} – величина кредитних активів лізингової компанії, переданих для фінансування основного капіталу суб'єктів аграрного бізнесу, на 1 грн кредитного портфелю банківської установи;

KAs_{lc} – кредитні активи лізингової компанії на лізингове фінансування;

TKP_{bi} – загальна сума кредитного портфелю банківської установи.

$$S_{TOWC_{bi}}^{ka_{bi}} = \frac{KAs_{bi}}{TOWC_{bi}}, \quad (9)$$

де,

S_{TOWCbi}^{kabi} – величина кредитних активів банківської установи призначена для фінансування основного капіталу суб'єктів аграрного бізнесу на 1 грн власного капіталу банківської установи;

$KAs_{\beta bi}$ – кредитні активи банківської установи на лізингове фінансування;

$TOWC_{bi}$ – загальна сума власного капіталу банківської установи.

Для аналізу динаміки лізингових операцій щодо лізингового фінансування суб'єктів аграрного бізнесу використовують стандартні показники динаміки: абсолютний приріст вартості активів, призначених для лізингового фінансування основного капіталу суб'єктів аграрного бізнесу; темп зростання вартості інвестиційних активів, призначених для лізингового фінансування основного капіталу суб'єктів аграрного бізнесу; темп приросту вартості активів лізингових компаній, переданих для фінансування основного капіталу суб'єктів аграрного бізнесу в загальній сумі фінансових активів банківської установи; темп приросту кредитних активів, переданих для фінансування основного капіталу суб'єктів аграрного бізнесу, стосовно темпу приросту власного капіталу банківської установи. У порівнянні з кредитами, фінансовий лізинг здебільшого передбачає більш лояльні для суб'єктів аграрного бізнесу умови фінансування. Ставки стартують від 0,01% річних, рівень яких залежить від обсягу, строків фінансування й умов партнерів – постачальників сільськогосподарської техніки або обладнання. Для отримання майна у фінансовий лізинг застава не потрібна, що спрощує умови включення різних форм страхування, супроводу та сервісного обслуговування протягом дії лізингової угоди.

Висновки. Таким чином, ефективність лізингових операцій, призначених для фінансування основного капіталу суб'єктів аграрного бізнесу, є багатоаспектним поняттям. Тому для аргументування економічної доцільності тих чи інших заходів використовують різні методи оцінки результативності лізингових проєктів.

Оскільки банківський лізинг як альтернативна форма кредитного інвестування має всі ознаки результативності реалізації лізингових проєктів, його ефективність при обслуговуванні потреб суб'єктів аграрного бізнесу залежить від здатності формувати очікуваний економічний ефект від лізингової операції. При цьому доцільно застосовувати диференційований підхід до вибору методики оцінки ефективності лізингових операцій банківськими установами з урахуванням інтересів кожного з учасників лізингових відносин, а також особливостей об'єкта лізингу.

Основними компонентами методик лізингового фінансування є: кількість вихідних параметрів, база розрахунку, фактор часу, ризикованість, наявність податкових пільг, амортизаційна політика лізингоодержувача та ступінь складності. На основі аналізу методик оцінки лізингових операцій, заснованих на порівнянні джерел забезпечення основним капіталом суб'єктів аграрного бізнесу, визначено два напрями їх розподілу, а саме: з урахуванням інтересів лізингодавця та лізингоодержувача. Так, основними факторами, що впливають на результативність лізингового фінансування для лізингодавця, є сукупність витрат за лізинговими платежами. Водночас методики, що враховують інтереси лізингоодержувача, базуються виключно на порівнянні фінансового лізингу та альтернативних джерел кредитного інвестування.

На нашу думку, не існує єдиного універсального методу оцінки ефективності фінансового лізингу як інвестиційного інструменту. Це, своєю чергою, дещо гальмує процес розвитку лізингового фінансування суб'єктів аграрного бізнесу в Україні – до теперішнього часу немає розуміння переваг цього нетрадиційного способу виробничого інвестування. Адже в підсумку він завжди обходиться дорожче за звичайну купівлю-продаж через неврахування додаткового прибутку, отриманого від обороту, вивільненого за рахунок використання фінансового лізингу капіталу. Для повної оцінки ефективності лізингових операцій банківської установи та їх адаптивності до фінансування основного капіталу суб'єктів аграрного бізнесу необхідно проводити розрахунки за кількома методиками, враховуючи їх переваги та недоліки.

Література:

1. Андрос С. В. Фінансовий механізм функціонування підприємств агропромислового комплексу та забезпечення доступності кредитних ресурсів. *Економіка: реалії часу*. 2024. №2(72). С. 13-23.
2. Баєва О. І. Механізм організації лізингу. *Економіка: проблеми теорії та практики*. 2017. №199(3). С. 659-671.
3. Бестужева С. В., Козуб В. О., Добринь С. В. Методичні аспекти організації лізингових операцій у зовнішньоекономічній діяльності підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2023. №80. С. 7-16.
4. Васильчак С. В., Жидяк О. Р. Кредитні інструменти розвитку лізингу та ризики в аграрних підприємствах. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2016. №6. С. 119-121.
5. Васильчак С. В., Жидяк О. Р., Гринів Ю. О. Лізинг як спосіб підвищення інвестиційної привабливості підприємств аграрного сектору в контексті економічної безпеки. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія «Економічна»*. 2017. №1. С. 29-36.
6. Вітлінський О., Пернарівський М. Кредитний ризик та його врахування при обчисленні ставки відсотка. *Банківська справа*. 1997. №5. С. 63-65.
7. Грабельська О. В. Лізинг: класифікація та ефективність застосування. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2016. №704. С. 89-94.
8. Гончарова Н. В. Лізинг як форма ефективної підтримки малого підприємництва. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. №2. С. 7-12.
9. Гринчук Ю. С. Економічна природа та сутність лізингу в аграрному секторі економіки України. *Агроінком*. 2019. №7. С. 35-40.
10. Грицино О. М. Оподаткування операцій лізингу і оренди в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. №12. С. 35-38.
11. Грищенко І. М. Дослідження становлення лізингового посередництва. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. №8(62). С. 65-69.
12. Про фінансовий лізинг : Закон України від 04.02.2021 р. №1201-ІХ-ВР; станом на 01 січн. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20#Text>.
13. Карінцева О. І., Харченко М. О., Кальченко С. О. Ефективність використання лізингу в сучасних умовах. *Mechanism of Economic Regulation*. 2016. №3. С. 97-106.
14. Карнаушенко А. С., Петренко В. С. Шляхи розвитку селенгу та лізингу у аграрних підприємствах України. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2013. №4(2). С. 31-34.
15. Кулиняк І. Я. Тенденції та перспективи розвитку ринку фінансового лізингу в Україні. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2019. №1(69). С. 48-57.
16. Лемішко О. О. Лізингові механізми відтворення капіталу в аграрному секторі економіки України. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 40. С. 192-197.
17. Луців Б. Л. Сучасні аспекти лізингової діяльності банківських установ в Україні. *Вісник УБС НБУ*. 2012. №1(13). С. 189-192.
18. Мацьків В. В. Складові фінансового забезпечення розвитку аграрного сектору. *Сталий розвиток економіки*. 2015. №3(28). С. 276-281.
19. Міщенко В. І., Луб'яницький О. Г., Слав'янська Н. Г. Основи лізингу. Київ : Знання, КОО, 2016. 138 с.
20. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI; станом на 21 січн. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
21. Саблук Р. П., Кравчук О. В. Фінансовий лізинг: стан і перспективи розвитку. *Проблеми економіки*. 2011. №4. С. 121-123.
22. Трусова Н. В. Лізингові послуги як інструмент фінансово-кредитного забезпечення сільського господарства. *Агросвіт*. 2015. №14. С. 7-12.
23. Шевченко О. Г., Ляхова О. О. Лізинг – альтернатива банківському кредитуванню. *Банківська справа*. 2000. №4(34). С.31-34.
24. Шимків С. А., Печко В. С. Сучасний вимір та значення лізингових послуг в агропромисловому комплексі України. *Фінансові послуги*. 2017. №3. С. 22-26.
25. Яценко М. С., Максименко Ю. С. Альтернативні форми фінансування зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. №22. С. 886-893.
26. Zell A. Investments and financing, planning and evaluation of projects. Berlin : Bremen, 1996. 240 p.

References:

1. Andros, S. V. (2024). Financial mechanism of functioning of enterprises of the agro-industrial complex and ensuring the availability of credit resources. *Economics: realities of the time*, 2(72), 13-23.
2. Baeva, O. I. (2017). Mechanism of leasing organization. *Economics: problems of theory and practice*, 199(3), 659-671.
3. Bestuzheva, S. V., Kozub, V. O., & Dobryn, S. V. (2023). Methodological aspects of organizing leasing operations in the foreign economic activity of the enterprise. *Black Sea Economic Studies*, 80, 7-16.
4. Vasylchak, S. V., & Zhydyak, O. R. (2016). Credit instruments of leasing development and risks in agricultural enterprises. *Socio-economic problems of the modern period of Ukraine*, 6, 119-121.
5. Vasylchak, S. V., Zhydyak, O. R., & Hryniv, Yu. O. (2017). Leasing as a way to increase the investment attractiveness of agricultural enterprises in the context of economic security. *Scientific Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs. Series "Economic"*, 1, 29-36.
6. Vitlynskyi, O., & Pernarivskyi, M. (1997). Credit risk and its consideration when calculating the interest rate. *Banking*, 5, 63-65.
7. Grabelska, O. V. (2016). Leasing: classification and effectiveness of application. *Management and entrepreneurship in Ukraine: stages of formation and development problems*, 704, 89-94.
8. Goncharova, N. V. (2016). Leasing as a form of effective support for small businesses. *Current economic problems*, 2, 7-12.
9. Grinchuk, Y. S. (2019). The economic nature and essence of leasing in the agricultural sector of the economy of Ukraine. *Agroinkom*, 7, 35-40.
10. Hrytsino, O. M. (2011). Taxation of leasing and rental operations in Ukraine. *Investments: practice and experience*, 12, 35-38.
11. Hryshchenko, I. M. (2016). Research on the formation of leasing mediation. *Current problems of the economy*, 8(62), 65-69.
12. Verkhovna Rada of Ukraine. (2021). *About financial leasing*. №1201-IX-BP. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20#Text>.
13. Karintseva, O. I., Kharchenko, M. O., & Kalchenko, S. O. (2016). The effectiveness of leasing in modern conditions. *Mechanism of Economic Regulation*, 3, 97-106.
14. Karnaushenko, A. S., & Petrenko, V. S. (2013). Ways of development of leasing and leasing in agricultural enterprises of Ukraine. *Bulletin of Odessa National University. Series: Economics*, 4(2), 31-34.
15. Kulinyak, I.Ya. (2019). Trends and prospects for the development of the financial leasing market in Ukraine. *Bulletin of socio-economic research*, 1(69), 48-57.
16. Lemishko, O. O. (2019). Leasing mechanisms for capital reproduction in the agricultural sector of the economy of Ukraine. *Black Sea Economic Studies*, 40, 192-197.
17. Lucsiv, B. L. (2012). Modern aspects of leasing activities of banking institutions in Ukraine. *Bulletin of the UBS NBU*, 1(13), 189-192.
18. Matskiv, V. V. (2015). Components of financial support for the development of the agricultural sector. *Sustainable development of the economy*, 3(28), 276-281.
19. Mishchenko, V. I., Lubyantskyi, O. G., & Slavyanska, N. G. (2016). *Fundamentals of leasing*. Znannya, KOO.
20. Verkhovna Rada of Ukraine. (2010). *Tax Code of Ukraine*. №2755-VI. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
21. Sabluk, R. P., & Kravchuk, O. V. (2011). Financial leasing: status and development prospects. *Problems of economy*, 4, 121-123.
22. Trusova, N. V. (2015). Leasing services as a tool for financial and credit support of agriculture. *Agrosvit*, 14, 7-12.
23. Shevchenko, O. G., & Lyakhova, O. O. (2000). Leasing – an alternative to bank lending. *Banking*, 4(34), 31-34.
24. Shymkiv, S. A., & Pechko, V. S. (2017). Modern dimension and significance of leasing services in the agro-industrial complex of Ukraine. *Financial services*, 3, 22-26.
25. Yatsenko, M. S., & Maksymenko, Y. S. (2018). Alternative forms of financing of foreign economic activity of the enterprise. *Global and national problems of the economy*, 22, 886-893.
26. Zell, A. (1996). *Investments and financing, planning and evaluation of projects*. Bremen.

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License